

ISBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

Bib. Cluj / Central University Library Cluj

ANUL II.

No. 38

SUMARUL:

- E. Lovinescu* Note în marginea Reginei Lear
Dragoș Protopopescu . Versuri pentru lucrări mici
Alice Soare Inelele
Maiorul Gheorghe Brăescu . Răsvrățita
Ion Sân-Giorgiu Trupului tău
I. Valerian Caravana
L. Dauș Vilanela Pajului

CRONICI:

Mihail Iorgulescu: Teatrul Regina Maria,
HOȚII, de Schiller.—*Al. Popescu-Telega*:
Taina lui Greco și a lui Cervantes.

Editura ALCALAY & Co.

Apare Sâmbătă

UN LEU

A apărut :

E. Lovinescu

CRITICE

VOLUMUL IV

==== COPRINZAND: ====

REVIZUIRILE LITERARE

Caragiale, T. Maiorescu, Al. Vlahuță,
C. Dobrogeanu-Gherea, I. Al. Brătescu-
Voinești, N. Iorga, Semănătorul, Poe-
zia Populară.

Lei 12

Editura **ALCALAY & Co.**

ABONAMENTE :

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

ABONATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcu-
rile de ziare din România Mare

*Abonamentele se primesc la Librăria Alcalay & Co. și la administrația
realistă.*

Administrația : Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe
adresa d-lui E. Lovinescu, Câmpineanu, 40

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director : E. LOVINESCU

Note în marginea Regelui Lear

Cu prilejul reluării *Regelui Lear* pe scena Teatrului Național, găsește potrivit să adun la un loc observațiile, pe care critica le-a însemnat în marginea acestei puternice tragedii. E soarta operelor mari de o suporta critica fără a suferi de pe urma ei; destinele lor frâng regulile și nu cunosc măsurile omenești. Pentru uriașa viață ce clocotește în ele, trebuiesc admirate; pentru ignorarea formelor logice ale artei, nu trebuiesc imitate nici odată. Geniile se situează deasupra legilor comune.

Nu voi insista, dealtfel, asupra amănunțelilor.

În *Regele Lear* se vorbește de Neron și de Turcii. Câțiva eroi, Bretoni de origine, se jură pe Apolo, Mercur și Jupiter. Mărunțisuri obișnuite în întreaga operă a lui Shakespeare: Delfi e o insulă; Atenienii lui Pericles au pistoale; Antigona debarcă pe țărmurile Boemiei...

Sunt însă defecte și mai mari.

Mai întâiu, lipsa de unitate de acțiune.

Deoparte, e tragică poveste a lui Lear în prada nerecunoștinții fetelor lui; de alta, povestea lui Gloucester, lovit de aceeași nerecunoștință a fiului său vitreg Edmond. Două povestiri de nerecunoștință, deși una ar fi fost de ajuns. Acțiunile se împletesc, firește, într-o cât-va la un loc, dar interesul nostru e împărțit. Dispersiunea interesului este însă un postulat shakespearian. În *Iuliu Cesar* cele dintâi trei acte au ca subiect conspirația împotriva lui Cesar. După moartea dictatorului, tragedia e sfârșită. Nu se poate concepe o piesă. Continuând și după dispariția eroului, Shakespeare îi mai adăugă totuși două acte; în loc de *Iuliu Cesar*, avem deci un *Brutus*.

În *Negustorul din Veneția* sunt două subiecte paralele. Peste povestea lui Antonio, care împrumută o sumă de bani dela Shylock cu obligația de a-i da o livră de carne dacă nu se va achita într-o zi fixată, se suprapune povestea dragostei dintre Bassanio și Portia cu istorioara celor trei cutii de aur, de argint și de plumb.

În *Cymbelina* găsim trei subiecte; în *Femeia îndărătnică* două. Tot astfel în *Poveste de iarnă* sau în *Mult șgomot pentru nimic...*

Fabula nerecunoștinții lui Edmond ar fi trebuit deci în-

lăturată din cealaltă fabulă de nerecunoștință a fetelor Regelui Lear, după cum era și în piesa înaintașului, de care s'a folosit Shakespeare în elaborația tragediei lui.

În *Regele Lear* nu e numai o lipsă de unitate de acțiune. Sunt și lipsuri de unitate psihologică. Așa, de pildă, în creația lui Edmond.

Ca și Iago din *Othelo*, Edmond este tipul trădătorului de melodramă, a trădătorului dintr'o bucată: în amănunte și în tot. Asupra chipului în care își făurește uneltirile ar fi mai multe de obiectat. Felul cum convinge pe Gloucester că fiul lui, Edgar, vrea să-l ucidă, e naiv. Plăsmuind o scrisoare, o dă drept a lui Edgar. Nimic din trecutul acestuia nu-l arătase însă ca pe un ucigaș. Gloucester o crede totuși cu o neverosimilă ușurință. Pe de altă parte, Edmond convinge și pe Edgar să-și ia lumea în cap pentru a fugi de mânia neîndreptățită a tatălui său. Lesnicioasă credulitate! Are dreptate trădătorul să zică:

— „Un tată credui, un frate nobil care nu bănuiește pe nimeni. Învăluiesc prostia lor cinstită în rețelele plasei mele“.

Așa a voit autorul. Ne înclinăm în fața voinței lui suverane. Edmond este un trădător norocos în cele mai infernale combinații străvezii însă pen'ru orice om de bun simț. Pretutindeni urzește cu succes. Invingător, el poruncește ca Lear și Cordelia să fie uciși. Fiind rănit de moarte în duelul lui cu Edgar, îl aude pe acesta povestind ducelui Albaniei nenorocirile lui Gloucester. Dintr'odată se înduioșază și se înbunează „împotriva firei mele, zice el, voi face și o faptă bună“. Și, în adevăr, poruncește ucigașilor să lase în pace pe Lear și pe Cordelia. Fapta bună a făcut-o. Sau mai bine numai pe jumătate, căci Cordelia fusese spânzurată.

Făptuind astfel, Edmond lucrează însă împotriva unității lui psihologice. Mărinimosul Edmond nu mai e fiara însetată de sânge din lungul celor cinci acte. E un alt om, cu un suflet schimbat. Natura nu face astfel de salturi psihologice. Discontinuitatea psihologică e un alt postulat shakespearian. Polonius este când un sfetnic venerabil, când un bătrân căzut într'o senilitate ridiculă. Lady Macbeth e în cele dintâi trei acte un monstru. Nimic n'o înfioară; nimic n'o abate dela crimă. În actul al cincilea ea e cuprinsă de remuscări; o vedem tremurând; vrea să-și șteargă pata de pe mâini. E o altă ființă.

Regele Lear are numeroase efecte melodramatice stoarse prin mijloace violente, senzaționale.—îsbind cu putere și mai mult în chip exterior simțurile noastre. Cornouailles orbește pe Gloucester, scoțându-i ochii cu propria lui mână; Cornouailles e ucis și el de un servitor; Regana e otrăvită de Goneril; Goneril își răpune singura viață; Edgar ucide pe Edmond; Lear vine pe scenă cu trupul neînsuflețit al Cordeliei; Lear moare... Totul se petrece dinaintea noastră. Când nu ni se reprezintă moartea, vin scene de un patetic exterior. Alungat de fetele lui, Lear rătăcește pe câmpia pustiei smulgându-și părul și amenințând cerul cu imprecății; „Sufლაți, vânturi... Furtună, revarsă-ți apele... Flăcări, ardeți-mi părul...“

Scoțând ochii lui Gloucester, Cornouailles îi aruncă pe pământ

strigând: „Gelatină nemernică, unde ți-i strălucirea?“ Un curtean arată pe scenă pumnalul plin încă de sângele inimei Gonerilei. Ne trebuia și această imagine, pentru ca intuiția să fie mai desăvârșită.

Și în *Regele Lear* avem abuzul de travestiri.

Schimbându-și hainele, Kent se reîntoarce la curtea lui Lear fără să fie bănuit de stăpânul său. Nimeni nu-l recunoaște. Nici Gloucester chiar nu-și mai recunoaște fiul

Travestindu-se, eroii lui Shakespeare se explică publicului în lungi monoloage. Kent nu uită de a ne spune: „Dacă voi putea lua un accent străin care să-mi facă necunoscut glasul, atunci buna mea intenție va reuși pe deplin“. Edgar monologhează și el, înainte de a deveni. „Sărmanul Tom“ :

— „Am ascultat proclamația dată împotriva mea și am scăpat până acum teafăr... Voi întrebuița toate mijloacele pentru a mă apăra : îmi voi lua forma cea mai josnică, pe care a întrebuițat-o vreodată nevoia pentru a apropia pe om de fiară. Imi voi murdări fața cu noroiu, îmi voi învărti pătura patului în jurul meu, îmi voi încălci părul în noduri...“

După această auto-descripție, ar fi cu neputință să nu recunoaștem pe Edgar, sub deghizarea „Sărmanului Tom“.

Comicul lui Shakespeare nu mai e gustat. Nebunii lui au dispărut de mult din teatrul modern.

Unde e, de pildă, comicul din următoarea ghicitoare pentru copii :

Nebunul : Poți să-mi spui de ce nasul e așezat în mijlocul obrazului ?

Lear : Nu.

Nebunul : Drace! pentru a avea ochii deschiși din cele două părți ale nasului, astfel ca omul să poată vedea ceia ce nu poate mirosi.

Sau :

Nebunul : Motivul pentru care cele șapte stele nu sunt mai mult decât șapte stele e un motiv serios.

Lear : E oare pentru că nu sunt opt ?

Nebunul : În adevăr, așa e. Ai fi un bun nebun.

O problemă mult mai însemnată e limba lui Shakespeare. E o limbă plină de imagini noi, violente, neașteptate, încărcată de o formidabilă retorică, saturată de poezie și de o imaginație deslănțuită, o limbă sublimă și ridicolă, în care găsim la fiecare pas imprecății de felul acesta: „Iad și diavol! O nerecunoștință! demon cu inimă de marmoră, mai urcios decât moștrii mărilor! Nelegiuță femeieșcă de vultur! Ascultă, ascultă, ascultă! scumpă zeiță, ascultă! Schimbă-ți gândul dacă vrei să faci fecundă pe o astfel de creatură! Fă-i pântecul stercop! usucă-i organele genitale!.. etc.

Așa blestemă Lear pe Goneril. Un astfel de retoricism iese din posibilitățile noastre actuale.

Versuri pentru lucruri mici

lui Const. Al Constantinescu

Sobița mea cu gaz aerian ¹⁾
Ți-am dat un ban, și, entuziasmată,
Tu ai făcut un epicurean,
Din biet studentul ce 'nnota prin sloată.

Precum la sine 'n basme Făt Frumos
Chema o împărăție cu'n mărgean
Așa cu'n ban, găsit poate pe jos,
Sobița mea cu gaz aerian,
Te am prefăcut deodată 'n fee
Cum nu pretaci... cu aur o femeie
Și m'ai îmbrățișat cu așa căldură
Cum nu te îmbrățișează o răpătură...

Mă uit la tine. Șoapte de păduri
Îmi torci pe țevi albastre de petrol,
Iar flacări dacă sar în rotocol,
E fiindcă, fee, calci pe uscături...

Te 'nalti, te 'mlădii, te cobori și joci,
Ca zânele din basmele lui Grieg ;
Cu-o mână de pe geam culegi boboci,
De floare, care degeră de frig,
Și 'n pași minori fugi apoi, în acord
Cu ropotul piticilor din Nord.

Odaia mea ce până-acum a fost,
Intr'un ungher, gheretă fără post,
In peșteră fantastică-o preschimbi
Prin care, fee, faci s'alerge limbi
De foc, înfiorate pe pereți,
Ca porumbițe ajunse de ereți.

¹⁾ „Gas-fire“ sistemul sobelor obișnuite în Anglia, pe deschizătura cărora trebuie să arunci un „penny“ ca să funcționeze.

O mână de ridic, un liliac
 Sgornesc de pe tapet, de sub un drot,
 Oglinda de-o străbat, în ea un drac
 Imi face-un chip mai mult decât grotesc;
 Iar de mi-aplec cumva să mă încălzesc,
 În colț, cu trupul hilar și netot
 Profilul și-l arată Barbă-Cot.

Și-așa împărăția-ți și-a ivit
 Din patru părți dumbrăvile și taina
 Și un Faust mic ai strecurat sub haina
 Studentului de tine îndrăgit.

Tu te consumi ca să-l animi, și gemi
 Ca el să rădă, și, apoi îl chemi,
 Cu brațe ce-ar vroi să ți-l respingă
 ...Și cum afară începe iar să ningă,
 Tu te așterni deodată pe covoare,
 L'învălu, îl săruți, și la picioare
 Îi cazî murind pe patul alb, molcum,
 Ferice căj te ai dat întreagă, rufe,
 Ca o femeie omului, sau cum
 Știu doar Margareta să se dee!

DRAGOȘ PROTOPOPESCU

I N E L E L E

În zile fără farmec, zile rele,
 Când simt domnia vremii fără vrere,
 Din aliaj de doruri și durere.
 Mi-am făurit ciudatele inele.

Și-am cheltuit fantastică avere;
 Nădejdi și visurile mele!
 Și-am dat și minunatele castele
 Clădite de dibacele Himere;

Dar fie ce verigă ca podoabă
 Mărgăritarul unei lacrimi poartă!
 Și albe, roz sau gri, boabă cu boabă
 Sunt singurele daruri de la soartă,
 Cu care-mi va plăti că i-am fost roabă,
 De vor mai străluci când oi fi moartă!

ALICE SOARE.

RĂSVRĂTITA

Se vorbea între bărbați după masă. Cafeaua se servise în birou n timp ce doamnele în salon, discutau frivolități.

— „Nu, nu, eu nu admit,” zise hotărât un domn masiv, protestând cu toată greutatea persoanei sale. „Jenny a avut tot timpul să se gândească. Putea să-l refuze de la început, dar nu să-l lase caraghios și să dispară cu altul tocmai în noaptea nunții.”

— „Ce vrei, și-a venit în fire când nu mai era nici-o nădejde. Câți oameni cu revolverul la tâmplă nu se întorc de la groapă?”

— „O clipă de șovăire...”

— „Sau de energie.”

— „Dar bine, frate, nu i-a pus nimeni ștreangul de gât...”

— „Nici nu era nevoie. O țesătură inextricabilă de conveniențe absurde ne prinde pe toți ca într-o uriașă pânză de păiajen. Numai o smucitură puternică, disperată ne scapă; altfel tremurăm multă vreme, istovindu-ne ca o musculiță în frământări neputincioase.”

— „Dar ce ai astăzi?”

— „Nimic. ~~Lui constat~~ De ce se mărită?, (de ce ne însurăm?.. Din curiozitate ele, din lipsă de originalitate noi. Ai zile când altul hotărăște pentru tine. Eziți între două culori: verde, îți șopteste un prieten și te pemenești la cinzeci de ani! Îmbrăcat ca un as de dancier.”

— „Monșer, dar nu te mai cunosc!”

— „Ba cam are dreptate.”

— „Cum tocmai ei, care a nimerit așa de bine?”

— „Nu e vorba de mine. Câți din cei care joacă la loterie au norocul lui Schröder?”

— „Ooo!..”

— „Desigur, căsătoria este o glumă prelungită. Trebuie mult spirit ca să o poți răscumpăra.”

— „Ești foarte deștept...”

— „Sunt logic și mai ales sincer, spun tare ceea ce fiecare gândește în taină.”

— „Drept e,” interveni procurorul, „că unii se căsătoresc fără să se gândească.”

— „Pentru că dacă ar sta să se gândească, nu s'ar mai căsători nimeni.”

— „Fugi, monșer, d'aici, se poate?..”

— „Ei da, de ce te miri? Ți dai seama când te botezi? Câți din noi ne-am supune mai târziu acestui ceremonial ridicol?”

— „Să tremuri și să înghiți apă clocită... brr...”

— „Ei bine, lumea se căsătorește cu înconșiența cu care se botează. După căsătorie, cei mai mulți gem apoi de durere, încrețiji ca pruncul.”

— „Adevărul e că noi bărbații...”

— „Pardon, nu noi bărbații, ci mai ales ele femeile... Ele de cele mai multe ori înghit apă coclită. În trecut se resemnau, astăzi se liberează...”

— „Exagerezi!”

— „Deloc, și nu e vina lor, dacă pentru a intra în viața naturală trebuie să jertfească un bărbat ca să nu rămână ele victime.”

— „Vorbe, tiradă. Astăzi nu mai sunt copii, nici fete naive ca în trecut. Toate știu ce le așteaptă, la ce se așagajează...”

— „Ei bine, tocmai aici te'nșeli, prietene. Veșnica poveste: făgăduiești copilului de toate să înghiță doctoria ce părea inofensivă și o bună bucată de vreme, cu toată dulceața luată în urmă, nu le trece amăreala. Şapoi să-ți mai spun un lucru: nu ești sincer. Privești, judeci și condamnă aventura nepoatii tale, de pe piedestalul unde te-a ridicat o viață ireproșabilă dar convențională și o avere solidă. Jenny pntea să refuze, zici tu?... Ei bine, după cum într'o prăvălie le ameteșc vânzătoarele și se pomenesec în stradă zăpăcite, ducând la subțioară stofta care le-a plăcut mai puțin, tot așa le bat capul în familie, babele, cari țin să se răzbune, păcălind după ce au fost păcălite, însoțindu-le cu bărbați, cari ziua nu vorbesc iar noaptea sforăe... Ascultă, am avut și eu în familie un caz asemănător...”

— „S'auzim... cum a fost?...” isbucniră cucoanele invadând biroul, așezându-se la întâmplare în fundul divanului, pe un braț de fotoliu, răzimate una de alta, prietenește, cu unghiile strânse, ca un cuib de pisici.

— „Asta'i trădare!”

— „Ba nu, conferință!”

— „Atunci plățiți intrare.”

— „Cât costă biletul?”

— „Ce poate să dea cea mai frumoasă femeie?”

— „Impertinentule!”

— „Dau eu? Sunt văduvă de războiu. Voiu s'achit imediat. Cui plătim? Cine-i casierul?”

— „Eu!”

— „Ba eu..”

— „Dar dacă nu face?”

— „Dăm bani înapoi...”

— „Păstrați-vă banii, circulă atâtea piese false.”

— „Mai bine plăta la urmă, după merit.”

— „Ia mai bine ascultăm... spune!”

— „Sunteți gata?”

— „Ochi și urechi.”

— „Aveam și eu la Iași o nepoată aurită și răzătoare ca o rază de soare. Copil nevinovat și sburdalnic. Umbla la vânat, călărea băețește și când i se abătea, fugia din pensión cu toată diplomația zaharisită a maicilor. Și nu arareori, în serile îmbălsămate de mirosul crinilor, lăsa guvernanta la cofetăria Tufli și trecea singură spre Copou în șborul cailor mânâși cu meșteșug de *Nicalai*, muscalul elitei ieșene. Tatăl ei—mamă-sa murise de mult—era om cu stare dar sgârcit și ursuz. Nu primea pe nimeni, nu eșia nicăiri. Trimeasă la un pensionat

în Elveția, s'a întors după o lună de zile însoțită de un fox admirabil."

— „De ce n'ai stat în Elveția, Ginel?”

— „M'a chemat directoarea în cancelarie și când m'am văzut în oglindă linsă pe cap, am fugit."

Eu o conduceam la teatru, o însoțiam la baluri, o luam cu mine la Slănic, lăsând-o să rătăcească prin pădure, de unde se întorcea parfumată de brad și plină de sănătate. Peștorii nu i-au lipsit; glumea cu toți, dar nu deosibia pe nimeni. Unul singur, băiat bun, pentru că nu bea vin și nu juca cărți o urmăria de aproape. Înalt, slab, afectat de o miopie cu care compătimea o chelie precoce, râdea mereu, mai ales de ce spunea el, cu un răs monoton ca glasul unei păsări de locuri pustii. Avea stare, alerga după câștig, nu cheltuia nimic..."

— „O iubea?”

— „Știu atât că zestrea era bunicică."

— „Nu l-o fi luat tocmai pe asta?”

— „Ba din nenorocire da!”

— „Oh, la pauvrette!”

— „Ce vreți, se deprinsese cu el. Și l-a luat, sunt sigur, ca o sfidare aruncată necunoscutului așteptat, care întârzia prea mult să vină. Zăpăcită încă de lovitură ce-și dăduse, trăia o viață mediocră într'un orașel de provincie, răbdând stoic osânda la care se condamnase singură.

El, îndoind capitalul, era veșnic pe drumuri, după afaceri. Ea nu făcea nimic. Se îmbrăca și ședea pe scaunul de lângă fereastră și apoi pe canapea. Zilele se scurgeau goale, fără emoție, fără nici cel mai mic incident. Se zice, că în trecut cea mai teribilă pedeapsă pentru ocași era să învâртеască o roată fără scop. Niciunul nu rezistă! Inebunea, dacă nu reușia să evadeze.

Ginel slăbise și ea, privia în vag și când îi vorbeai, trăsăria, venind par'că din altă lume. O vizităm rar. Imi făcea rău s'o văd fără culori, surzând pentru a-și ascunde suferința.

Doi ani după căsătorie, bărbatul, poposind între două afaceri, îi propuse într'o zi să meargă împreună la țară, pentru a cununa pe băiatul primarului vecin cu moșia lor. Ea a primit fără discuție, obosită, rămasă fără voință, rugându-se ca un copil s'o însoțesc. Pe un sfârșit de toamnă treceam în trăsură, spre Merișani, pe drumul ce se desfășura deacurmezișul unei câmpii arată până în marginea șoselei..."

— „E mult de atunci?”

— „Ar fi vreo doisprezece ani."

— „Și, iartă-mă că te întreb, mai trăește?”

— „Aveți să vedeți. Cerul se coborâse să-l atingi cu mâna. Nori destrămați fumurii fugeau lăsând câmpia în urma lor. Mergeam fără spor, biciuți de o ploae rară, răscolită de vânt. Nu se vedea țipenie de om. Din când în când, speriate de clopotele cailor, câte un cârd de ciori flămânde croncânind asurzitor, se roteau, fără să se depărteze și cădeau ca un stol de lăcuste, câți-va pași mai încolo în țarina pustie. Mergeam de câțiva vreme. Eu, înghețat pe capră, ez. suferind impenetrabilă, bărbatu-său indiferent, sprijinind cu mâi-

nile învinețite, două lumânări înflorite, groase cât niște pari de gard.

„Ce frig,” recunosc el, după ce dela plecare nu schimbaseră o vorbă. Ginel tresărind se strânse fără a-i răspunde. După câteva învârtituri de roți intrară în pădurea tânără și deasă a Merișanilor. Trăsura înainta greu pe drumul desfundat de plozi. „Ce frig al dracului,” repetă el răsămând lumânările de spatele vizitiului, pentru a-și freca mâinile. Ginel îl privi cu groază ca și cum l'ar fi cunoscut pentru întâia dată și trecându-și mâinile pe ochi cu gestul cu care ar fi înlăturat niște perdele, regenerată de un fior de indignare, care îi străbătu toată ființa, aruncă pledul și șuba cât colo și sărind din trăsura dispăru în pădurea de vlăstare. Până să bag de seamă, ea se depărtase și mărturisesc acum, nici nu mă trăgea inima s'o rețin. El înșepenisise cu lumânările în mână, așteptând să se întoarcă, fără să bănuiască măcar că e plecată pentru totdeauna și în adevăr nici că s'a mai întors.

— „Bine că și-a venit în fire...”

— „Mai trăește?”...

— „Da, fiți liniștite și trăește bine. Mi-a scris în urmă să-i trimet hainele, banii și bijuteriile. Trăește necununată cu un sculptor italian. Are doi băieți și o fată. I-am văzut astăvară la Florența. Ei, un colos aprins de dragoste ca un copil. Ea, implinită, înfrumusețată de o toamnă ce s'anunța rodnică, cu părul puțin argintat, purtând în față o nuanță de oboseală, care trăda amorul satisfăcut.”

— „Dar copiii?”

— „O înfrumusețe!”

— „Dar ai cui erau?”

— I-a legitimat el. De câteori îi vorbește de căsătorie, nici nu vrea s'audă.

„Ce-ți răspunde?” întreb eu pe Rigo. Zice că s'a sinucis odată, nu e vina ei dacă n'a murit. Acum vrea să trăiască.”

— „Bravo!” Și toate cucoanele aplaudară satisfăcute.

MAIORUL GHEORGHE BRĂESCU

Trupului tău

O flacăară tremurătoare
 E trupul tău când mă cuprinde,
 Înflorat din când în când tresare
 Și ca un șarpe 'ncolăcit mă prinde;
 Apoi e-o undă calmă și 'n tăcere
 N'o mai cutremură vre-o adiere...
 O, trupul tău nervos de Salomee
 E tot ce poate patima-ți să deie
 În vijelia ei fierbinte,

Cînd sufletul robit nu poate minte
 Și în beția orei de iubire
 E joc de raze 'n nouri de zăpadă,
 E val de spume albe de cascadă,
 E 'n noapte ca o albă amăgire...

• •

Și-acuma de departe ca un artist viclean
 Eu te refac în minte și 'n doru-mi care plânge,
 Femeie minunată cu buze de mărgean
 Cu fruntea ca de ceară și-obrajii flori de sînge.

Eu te clădesc întreagă în visul meu de-o oră
 Te fac frumoasă, albă, ca dora de neună,
 Cu pletele-ți de soare ce ard ca'n auroră,
 Cu trupul de stătuie ce tremură subî lună.

Din visuri pălimășe și amintiri ciudate
 Te întrupez cu ochii tăi vineți ca furtuna,
 Cu trupul ce s'apleacă în mlădieri ritmate
 Cu zîmbetu-ți ce-ascunde în fulgeru-i minciuna.

...Ești tu îmbalsămată ca un mănunchiu de flori
 Cu brațe lungi și albe și vine albăstrii,
 Cu pieptul ce se mișcă de-ai pațimei fieri,
 Cu degete nervoase, subțiri și străvezii.

Și 'n visul meu de o oră mă simt pierdut departe,
 Dar totuși sunt de tine deodată-atît de-aproape
 Că inima-mi se zbate ca 'ntr'un fior de moarte
 Și-ți simt pe neștiute răsufiul pe pleoape...

O, trupul tău frumos și finăr
 Mai alb ca jocul razelor de lună,
 Mai cald ca soarele de primăvară,
 Mai sprinten ca un suflu de furtună;
 Cînd farmecul lui sfînt mă impresoră,
 Ca 'n fața unui zeu puternic
 Genunchii mi-i închin eucernic
 Și sufletu-mi deodată se deschide
 Și ca 'ntr'un templu
 Transfigurat deodată prin minune
 Uimit s'apleacă pentru rugăciune...

ION SÂN-GIORGIU

CARAVANA

A poposit odată 'ntr'un pustiu,
Imens ca sufletul lipsit de gânduri,
O caravană ce mergea greoaie
Și pe nisipul gros și auriu
S'au așezat cămilele 'n rânduri,
Ingenunchind sub munții de poveri...

Veneà din țara Indiei bogate
Și aducea încărcături alese:
Comori de aur și de nestimate,
Și tomuri vechi cu 'nțelepciuni budiste,
Cu trudă multă din bătrâni culese...

Se 'nserase... când de-odată
Un vânt năpraznic mohorî văzduhul
Și ca 'ntr'o mare 'nfuriată
În valuri uriașe năvăli nisipul,
Și-acoperi întreagă,.. caravana toată...

De-atunci e liniște 'n deșertul larg din mine,
Dar când mă prind iar vrăjile visării,
Și astăzi simt cum sufletul meu poartă
Adânc în tainițele cugetării
Aceeși caravană moartă...

I. VALERIAN

VILANELA PAJULUI

Un paj îndrăgostit de-o stea,
Urmându-i dăra de lumină,
Atins de farmecu-i murea.

Din plânșii ochi mereu plângea:
— „De raza-ți sufletu-și animă
En paj îndrăgostit de-o stea!”

Iar când din umbră o privea
Tot mai departe, mai strălucă
Atins de farmecu-i murea.

Ea plânsul nu-i înțelegea,
Și își râdea de el haină,
Biet paj îndrăgostit de-o stea!

Și zi cu zi, privind la ea
Stăpînindu-și inima mai plină
Atins de farmecu-i murea

En paj îndrăgostit de-o stea!

L. DAUȘ

CRONICA TEATRALĂ

Teatrul Regina Maria: *HOFII*, de Schiller

E în *Hofii* lui Schiller un suflu puternic de poezie romantică, o viziune chiar a unor vremi mai bune. În slujba lor se sacrifică vieți ce ar fi putut fi fericite, iubiri ce ar fi rămas statornice. Omul ce vrea să se întrecă pe sine, eroul — fie el chiar al crimei — reprezentat prin nedreptățitul Karl Moor, fiul cel răsvărit, dar bun în adâncimile sufletului său iubitor, e pentru piesa lui Schiller purtătorul cuvântului societății dintr'un secol nemulțumit. Echilibrul cel nou romanticii îl caută uneori în trecut, reinviind un model de viață dispărută și adaptându-i pe cea de acum, alteori în exuberanța vitală, revărsată din plin în acțiune. Criteriile morale se năruesc pentru a se amesteca în noi feluri. O nouă idee de bine și de dreptate, socială, sau absolută, ajută pe omul de luptă, de răsturnare a ordinii sociale în fapta lui temerară. Karl Moor e din plămădeala acelor eroi cari în structura lor sufletească au germeii supraomului. Punctul de plecare e însă o suferință personală. Proiectată în lumina unui principiu de morală și conduită generală, suferința lui Karl Moor devine reprezentativă. Schiller a făcut din el, reazămul concepțiilor sale anarhic revoluționare. Piesa în întregime e o pledoarie antisocială. Tendința ce-i stă la bază o aruncă în categoria pieselor cu teză, iar cadrul în care se desfășoară e consecința firească a ideii conducătoare. *Hofii* lui Schiller nu sunt tâlhari de rând, ci răsbunătorii nedreptăților. Simpatia autorului le scuză omorul pus în serviciul justiției. Karl Moor e șeful de bandă simpatizat întocmai ca reștii, dar uneori legendarii noștri căpitani de haiduci.

Produs al unei epoci romantice, *Hofii* lui Schiller sunt piesa prin excelență melodramatică. În ea se închide însă un sâmbure etern omenesc.

În lupta din sufletul celui de al doilea erou, Frantz Moor, are atâta suferință și ambiție nemăsurată de a ajunge prin ori ce mijloc, încât drama întreagă respiră dintr'o admosferă profund umană.

Este, pare-se, un semn distinctiv al marilor creații. — *Hofii* rămân printre acestea — de a interesa și mai ales de a emoționa vecinic. Întriga poate după un moment să nu mai intereseze, artificiile pot să te surprindă neplăcut, timpul poate să te facă să zâmbești în fața lovirilor teatrale, din cari se găsesc destule în *Hofii*. Marile creații însă rezistă vecinic prin elementele de largă umanitate ce nu îmbătrânește.

Frantz Moor întrece în complexitate pe Karl. E de fapt eroul principal. Karl, ca viață sufletească e consecința lui Frantz, e umbra faptei rele inițiale. Insinuarea răutăcioasă, ura nepotolită, minciuna criminală, plastografia, remușcarea cu vedeniile de groază ce prigonesc sufletul încărcat de fără de legi și, în fine, sinuciderea mântuitoare sunt resurse admirabile pentru o suferință complexă omenască. Frantz Moor e Cain care ucide pe Abel cel bun, dar rătit o clipă. Frantz omoară sufletește, pe Karl. În acelaș timp îl îngroapă și în sufletul tatălui său. Frantz e însă și fiul care grăbește ceas cu

ceas moartea părintelui său. În jurul fiului nelegiuit plutește spiritul răsbunării inerente alcătuirilor omenesti, iar sfârșitul său tragic este o explicațiune dureroasă.

Ca înălțime de concepție impietatea lui Frantz aduce aminte marile capodopere tragice: Oedip la Colonos, Regele Lear, iar în timpurile mai noi Père Goriot. Bătrânul Moor e din familia părinților nenorociți de a căror soartă tristă mărturisesc tragediile clasice.

Hoții aduc în discuție pe D-nii Ovid Brădescu și Mihalescu. Ambii au avut prilejuri de manifestări noi. Primul în bătrânul Moor te face să te gândești serios la marile creații similare. Bogăția resurselor de interpretare unite cu acel bun simț rar întâlnit și cu neobișnuită putere de variație, parcă vecinică, a rolurilor erau caracteristicile acestui actor. În *Hoții* le regăsim pe toate puse la contribuție. În realismul suferinței resemnate D-l Ovid Brădescu avea căldura și viața interpretului de elită.

Pe D-l Mihalescu l'am surprins încă odată în flagrant delict de falsificare a temperamentului său dramatic. Stagiunea de anul acesta ni l'a înfățișat de mai multeori în genuri noi, toate atacate cu hotărâre. În *Parisiana* îi observam neînțelegerea pentru *comical dureros* și *șarja* personagiului interpretat. I se cereau alte însușiri deci decât cele ce se pretind în comedia de intrigă

Răposata (*mama conții*) l'a deschis în schimb *Olșupapă*; prin ea a lunecat până la *comical boufon*. Era o reacțiune explicabilă la un om stânjenit în roluri ce nu-i convin.

Samson l'a arătat tot atât de neadaptat. Scena cu telefonul cu adăgirile de la sine, cu vecinul zâmbet de nereținut în situații când *comical* trebuie să isvorască din împrejurări și nu din grimasă ori vorbă, era un moment cu desăvârșire iritant pentru bunul simț. De multe ori ne făcea impresia că d-l Mihalescu rămâne străin de personagiul pe care îl intrupează. În loc să se confunde cu el, să simpatizeze cu el, D-sa se solidarizează cu publicul, în loc de actor devine spectator batjocorindu-și ori ironizându-și printr'un zâmbet nepotrivit personagiul. S'ar putea să fie în toate acestea apucătura artistului comic deprins cu comedia de intrigă sau bufă și stânjenit în *comedia umană*.

Paianjenul în schimb a fost o ocazie fericită. Era în el vechiul Mihalescu, artistul încontestabil superior, pe care l'am cunoscut totdeauna, dar pe care de la o vreme îl căutam.

S'ar mai putea găsi o explicație a falsificării temperamentului său în necesitatea de a juca mereu și aproape în toate piesele unei companii particulare care în bună parte conțea numai pe acest artist.

În *Hoții* se pare că nu se găsea într'o piesă impusă, ci într'una voită. *Hoții* prilejuiau D-lui Mihalescu o manifestare absolut nouă. Ei ne amintesc tentativa asemuitoare din rolul fiului degnerat din *Frații Karamazov*, altă creație bună. Artistul de carieră, de rasă, năzuia încă de atunci spre tragedie.

În Frantz din *Hoții* am recunoscut pe actorul muneitor și inteli-

gent pornit cu tot dinadinsul să creeze un rol. Rolul însă era greu și munca depusă ingrată.

Firea artistului trebuia să intre într'un tipar nou. Obicnuit rolurile sunt metalul fluidic care se răcește și se închiagă într'un temperament anumit.

Se observa la D-I Mihalescu supravegherea strict critică a fiecărei scene, a fiecărei vorbe aproape. Bucată cu bucată rolul înainta din sfortarea uriașă a artistului. Era ca sclavul pus la moară care cu mușchii încordați mișcă piatra grea, dar răsuflă greu la fie ce mișcare.

Scena finală dinpotrivă era ruptă din suflul, dintr'un suflul plin și mitar. E o scenă prevestitoare de lucruri în stil mare. Ea se înfige adânc în inimă și rămâne.

MIHAIL IORGULESCU

CRONICA LITERARĂ

Taina lui Greco și a lui Cervantes.

Felix Urabayen a dat de curând la iveală, în Spania, o carte intitulată *Toledo-Piedad*, care începe să deștepte un deosebit interes și să provoace contradicții în toate cercurile literare.

Romanul, căci este un roman cartea lui Felix Urabayen, scriitor *novel*, amintește cunoscuta operă a lui Maurice Barrès: *Greco ou le secret de Tolède*. Schimbând ordinea factorilor acestui titlu, cu o alterare vădită a produsului, sau, mai bine zis, a înțelesului, s'ar putea forma un titlu mai potrivit cărții lui Urabayen, adică: *Toledo sau taina lui Greco*. Acesta este, de altfel, adevăratul subiect al romanului. Subiectul *extern*, ca să zicem așa, iubirea dintre un basc și o toledană, personagiile de căpetenie ale acțiunii romanului nu reprezintă aici, după părerea mea, decât elementul dramatic indispensabil, urzeala faptelor materiale trebuincioasă ca o carte să poată pune pe frontispiciul filosofiei sau imaginațiunilor ei vorba: roman.

Dar chiar și această acțiune externă nu este lipsită de anume subînțeles simbolic și până la un punct, transcendențial. Protagonistul, un basc vagabond și oare cum poet, se duce la Toledo atras de vraja orașului, archivă a vechei civilizațiuni hispanice, metropolă gotică, lăcaș de vraci, oraș evreesc, oraș maur, oraș de legende cavaleresti creștine, unde se păstrează câte ceva din toate preschimbările istoriei.

Nu este oraș spaniol mai în stare să întrunească atâtea elemente ale istoriei ca Toledo și aceasta este de ajuns ca să explice atracțiunea pe care o exercită asupra spiritelor iubitoare de trecut.

Bascul nostru se îndrăgostește de o frumoasă toledană, se căsătorește cu ea, și, plecând dela cazul particular, ajunge la generalizarea ce nu credem să fie pe placul Castelanilor, că rolul poporului basc trebuie să fie de acum încolo acela de bărbat al Castiliei. Instinctul de emigrare al Basrilor, în loc să se întindă asupra țărilor îndepărtate, cată să se reverse înăuntru ca astfel prin spiritul lui de inițiativă și de muncă să fecundeze ținuturile sterpe și oboșite ale Castiliei. Fără îndoială că nu este nici Leones nici Castellan autorul acestei teorii de măriș al neamurilor peninsulare, teorie unde se atribuie Castiliei rolul pasiv de femei ce are nevoie să se sprijine de brațul vânjos al bărbatului.

Dar dacă teoria lui Urabayan, fiind redusă la limitele adevărate ale unei emigrări interioare, asupra căreia toată lumea cade de acord în Spania, nu ar avea nimic îndrăzneț, prezintă interes din alt punct de vedere. Reflectează una din fazele regionalismului. Prima fază este a izolării, a separatismului spiritual, așa cum o cerea mai demult *la Veu de Catalunya*, fără să meargă până la un separatism politic, cu neputință de cerut, de altfel, după însăși părerea celor mai îndrăzneți regionaliști. Andrenio într'unul din remarcabilele lui articole din *Epoca* explică această tendință de separatism prin aceea că: «personalitatea regională fiind peste măsură de sentimentală, și prea slabă, se teme pentru ea și împinsă de un instinct biologic, tinde să se izoleze de frică să nu fie înghițită».

După clipa aceasta, clipa tuturor poftelor, cum zice Maura, a izbucnirilor sentimentale, a strigătelor de luptă și a celei mai mari neînțelegeri și dintr-o parte și din alta, vine faza expansiunii și a cuceririi. Spiritul regional se simte puternic și consolidat: a câștigat încredere în el și încearcă dorința de a se întinde, de a ieși din hotarele lui. Și atunci își închipuie că menirea lui este să *catalanizeze* sau să *euskarizeze* una din provinciile mai îmbătrânite, cum este Castilia, Aragonul, Leon, spre pildă.

E de așteptat că, spiritul regionalist văzând îndârjita împotrivire ce întâmpină din partea acestor fete bătrâne, dar care țin morțiș la personalitatea lor, să se mulțumească cu o cât mai largă cooperare în toate celelalte provincii spaniole. De altfel, după cum am avut prilejul să amintim în altă parte, de aceste tendințe de *catalanizar* sau *euskarizar*, catalonii, în urma amenințărilor energice ale andaluzilor, au și început să scadă tonul. A fost de ajuns să fie loviți în acea „avara povertă dei catalani” de care pomeneste Dante, ca să devină mai blajini. Nu e exclus ca Banca Barcelonei să se găsească în situația tristă în care se găsește astăzi, de a fi încetat plățile, datorită boicotului ce se făcea pe tăcutele comerțului Catalan de către celelalte provincii.

* *

Am insistat poate mai mult decât s'ar fi convenit asupra acestei teorii a lui Urabayan; am făcut-o însă pentru a da o idee de miș-

cările separatiste din Spania, despre care la noi se cunoaște câte ceva foarte vag. Interesul romanului este totuși altul. Romanul scriitorului spaniol este un roman mai mult de conversație decât de fapte și partea cea mai originală și mai atractivă o formează dialogurile protagonistului cu prietenii pe care i-a întâlnit în Toledo. În conversațiile lor vorbesc de artă toledană și în general de arta spaniolă. Taina lui Greco îi atrage. Pentru unul din convorbitori taina este lăsa descoperită; nu trebuie căutată în astigmatism, nici în îndepărtate moșteniri bizantine. Lungimea și expresia ciudată din chipurile pictate de Greco, au un simbol crud: pictorul a vrut să zugrăvească agonia. Cu toate acestea el a fost un pictor de morți, ca și Valdés Leal, dar de poartare moarte și aceasta din pricină că Greco era evreul și spiritul lui vindicativ de semit se complăcea în a reflecta decadența neamului asupritor. „Los cadaveres se alargan, el dinamismo del Greco es un dinamismo de agonía” — zice susținătorul acestei explicațiuni a semitismului.

Mai mult chiar: Greco a dat profiluri de evrei multora din personagiile sale, cavalerilor cu vestimântul negru, pe piept cu floarea roșie a unui ordin cavaleresc. Și în roman se interesează un alt roman al lui Greco, un episod de epocă, intercalat în felul lui Eca de Queiroz în *A Reliquia* și *A Ilustre Casa de Ramirez*, mai puțin liber, mai puțin romantic, căci suntem într-un roman de conversație și de cercetări.

Abia își reveni cititorul din mirarea descoperirii tainei lui Greco când iată că-l așteaptă alta și mai mare. Greco n'a fost singurul semit care a introdus în Artă spiritul răzburător, atât de bine mascat sub neîntrecute forme arabe, în care a fost nevoie să treacă veacuri și veacuri pentru a se putea ridica vălul tainei.

Cervantes, nici mai mult nici mai puțin, a fost alt evreu! Don Quijote este degenerescența caraghioasă și tragic-comică a visurilor universale ale lui Filip II. Satira lui Cervantes «ține una malicia de olor semita». Satira lui Cervantes are o șiretenie de miros evreesc. «Se burla donosamente de los autos de fe, rebaja y ridiculiza toda andanza ascetica» Își bate joc cu spirit de autos de fe, înjosește și ridiculează ori ce aspirație ascetică. Când altul din interlocutori îi obiectează că de la Cervantes a rămas chiar certificatul de botez, sprijinitorul tezei semitismului îi răspunde: «Cervantes es un incógnito».

Interpretațiunile investigatorilor înțeleșului esoteric din Quijote sânt poate și ele exagerate, deși nimeni nu tăgăduște lui Cervantes ceva care-l desparte adânc de scriitorii din timpul sau, însă interpretarea aceasta, atribuind satira lui Quijote unui atavism semitic, este, cel puțin, curioasă, dacă nu chiar tendențioasă și fără nici o altă valoare de cât aceea a unei ireverențe mai mult.

Nu știu cine se va mai găsi care să subscrie această părere, aceasta teorie a semitismului, însă știm că, după cât a putut să ne ajungă la cunoștință, că nimeni nu poate rămâne nepăsător în Spania la asemenea insinuări.

A APĂRUT:

E. LOVINESCU

CRITICE

VOL. III

EDIȚIA II-a

LEI 10

EDITURA ALCALAY

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Au apărut de colaboratorii Sburătorului

Elena Farago: **SOAPTELE AMURGULUI**

=====
VERSURI
=====

Alexandrina Scurtu: **SONETE**

„Urmările Economice ale Păcii“

S'a pus în vânzare, în traducere românească, după originalul englez, volumul :

„Urmările Economice ale Păcii“

de JOHN MAYNARD KEYNES

Apărută în Anglia, acum un an, lucrarea a fost tradusă în toate limbile europene. Intreaga diplomație a lumii și guvernele tuturor statelor stau astăzi sub înrăurirea acestei opere.

Pentru ediția Românească, autorul a scris anume o prefață, în care analizând situația noastră, în noile condiții de viață, arată ce fel de guverne trebuie în acest moment României, și care sunt primejdiile politice și economice de care trebuie să ne ferim.

Apariția acestei cărți a fost caracterizată de Asquith, fostul prim Ministru al Angliei, ca cel mai mare eveniment al secolului, după Războiu.

